

NÁRODNÁ ŠTÚDIA

Kríza lokálnej žurnalistiky vo
Vyšehradských krajinách a
špecifická rola
samosprávnych novín v nej

Správa a výskum sú súčasťou projektu *The crisis of local journalism in the V4 countries and the specific role of municipal newspapers in*, ktorý je podporený z Visegrad Fund.

• Visegrad Fund

OBSAH

ÚVOD	2
MAPOVANIE RELEVANTNÝCH HRÁČOV.....	3
Nezávislé regionálne printy	4
Prípadová štúdia Petit Press	5
Prieskum situácie v regionálnych redakciách.....	7
MAPA SPRAVODAJSKÝCH PÚŠTÍ.....	8
Metodika tvorby mapy spravodajských púští.....	8
Výsledky analýzy pokrytia regionálnym spravodajstvom.....	10
Prípadová štúdia Maďarsko jazyčná regionálna tlač.....	11
ANALÝZA HOSPODÁRSKÝCH VÝSLEDKOV REGIONÁLNEJ TLAČE.....	12
PODIEL SAMOSPRÁVNÝCH NOVÍN NA KRÍZE LOKÁLNEJ ŽURNALISTIKY.....	15
Hodnotenie samosprávnych novín.....	15
Lokálne televízie.....	17
Prípadová štúdia TV Sen.....	17
Samosprávy na Facebooku.....	18
ZÁVER.....	20
Indikatívny prieskum situácie regionálnych médií.....	20
Problémy, príčiny a ich možné riešenia.....	21

© Transparency International Slovensko

November 2022

Na príprave správy sa podieľali: Ľuboš Kostelanský, Kristína Kroková

ÚVOD

Krída lokálnej žurnalistiky nie je novinkou, do veľkej miery ide o dlhoročný globálny trend. V USA, napríklad, [zanikla](#) od roku 2005 štvrtina lokálnych novín, do roku 2025 by to mala byť už jedna tretina. Tituly odbúdajú v tejto krajine tempom dva za týždeň, dôsledkom je jej rozdelenie na bohatšie a rýchlejšie rastúce komunity s prístupom k miestnym správam a stále sa čoraz viac rozširujúce mediálne púšte.

V dôsledku toho negatívneho trendu sa 70 miliónov obyvateľov, alebo pätina populácie tejto krajiny ocitla úplne bez miestneho spravodajského kanála alebo majú k dispozícii iba jeden takýto zdroj. Odborníci varujú, že obmedzený prístup ku kritickým správam a informáciám môže ovplyvniť každodenné rozhodnutia ľudí a ohrozovať demokraciu zdola.

Na [poplach bijú](#) aj v susednom Česku, kde sa nedávno objavila informácia o tom, že za posledných 10 rokov sa stratila až polovica regionálnych novín. Ešte v roku 2009 tu vychádzalo 60 titulov, do roku 2019 ich zostali menej ako tri desiatky. Podľa miestnej expertky, Lenky Waschkovej Císařovej z Fakulty sociálnych štúdií Masarykovej univerzity v Brne, ktorá za krízou lokálnej žurnalistiky vidí aj boom novín vydávaných radnicami, sú dôsledkom rozširujúcich sa mediálnych púští aj drahšie verejné zákazky, nižšia volebná účasť aj silnejšia polarizácia krajiny.

Vďaka projektu podporeného z Vyšehradského fondu sme dostali možnosť zmapovať situáciu na Slovensku a porovnať ju so stavom v okolitých krajinách – Česku, Poľsku a Maďarsku. Je zrejmé, že sa Slovensko tomuto negatívne trendu nemohlo vyhnúť. Aká vážna je však situácia nezávislej lokálnej žurnalistiky a čo sa s tým dá urobiť? Odpovede na tieto otázky sme hľadali počas uplynulých mesiacov a na tomto mieste zhŕňame naše poznatky a zistenia.

Metodologická poznámka

Pojem lokálne médium sa na Slovensku zaužíva pre médiá pokrývajúce najmenšie geografické celky, najčastejšie mestá, prípadne územie jedného okresu. Čo sa týka tlače, dnes takmer výlučne prevládajú regionálne médiá zameriavajúce sa na územie niekoľkých okresov alebo prirodzeného geografického celku. Charakter lokálnych médií majú v súčasnosti najmä menšie televízne stanice, alebo niektoré novovznikajúce spravodajské internetové servery.

Osobitnou kategóriou sú médiá zamerané na maďarskú národnostnú skupinu, ktorá obýva južný pás Slovenska pozdĺž hraníc so susednou Maďarskou republikou. Popri menších regionálnych maďarskojazyčných médiách sú na Slovensku aj médiá pokrývajúce celé územie s maďarskojazyčným obyvateľstvom, ktoré sa tiahne naprieč piatimi slovenskými samosprávnymi krajinami.

MAPOVANIE RELEVANTNÝCH HRÁČOV

Cieľom práce projektových tímov v jednotlivých krajinách stredoeurópskeho regiónu zapojených do vyšehradského projektu bolo zmapovať súčasný stav v oblasti regionálnych médií. Mediálna scéna prechádza aj na Slovensku značnými zmenami. Sieť tradičných regionálnych médií postupne zaniká a uvoľnené miesto obsadzujú hráči s otáznou kvalitou novinárskej práce.

V období komunizmu, reprezentovali regionálnu tlač tri krajské denníky (Hlas ľudu, Smer a Východoslovenské noviny), dva večerníky vychádzajúce v Bratislave a Košiciach a sieť okresných týždenníkov naprieč celým Slovenskom. Po zmene režimu v roku 1989 prešiel tento typ tlače zložitým vývojom, vznikol rad nových titulov, ktoré priliahli aj zahraničných investorov, neskôr postupne zanikali alebo zmenili periodicitu. Z pomerne bohato rozvinutej regionálnej tlače dnes ostalo torzo.

Súčasná situácia je značne neprehľadná. Priestor tradičných regionálnych médií obsadzujú spravodaje vydávané samosprávami, ktoré rozoberáme osobitne nižšie a komerčné inzertné noviny distribuované najčastejšie priamo do schránok domácností. Jedným z takých hráčov je [sieť schránkových novín regionPress](#), ktorú v roku 1997 založil bývalý premiér, v súčasnosti minister financií Igor Matovič. Noviny mu pomohli s budovaním si vlastnej popularity a vstupom do politiky. Sieť inzertných novín Echo so spravodajskou zložkou má vydavateľský dom Petit Press, ktorý v roku 2019 [kúpil](#) aj tretiu najväčšiu sieť schránkových novín Pardon.

Zaniknuté tlačene regionálne médiá pokračujú nezriedka ako internetové spravodajské portály. Šesť rokov vychádzajúci regionálny denník Košice:Dnes sa v roku 2020 [zmenil](#) už len na týždenník, zakrátko na to úplne zanikol a v súčasnosti pokračuje ako internetový spravodajský [portál](#). Objavujú sa ale aj nové online projekty.

V roku 2021 [kúpil](#) slovenský internetový podnikateľ Milan Dubec väčšinový podiel v spoločnosti prevádzkujúcej regionálny spravodajský portál [Žilina.sk](#), pričom oznámil ambíciu vybudovať sieť takýchto portálov. Najnovšie, napríklad, [vstúpila](#) do regionálneho spravodajského portálu Terajšok rodinná firma švajčiarskeho podnikateľa so slovenskými koreňmi Martina Seidlera.

Pri celoštátnych médiách dlhodobo klesá záujem o témy súvisiace s úrovňou demokracie na lokálnej a regionálnej úrovni. Celoštátne mienkotvorné denníky [Sme](#) a [Pravda](#) už pred viacerými rokmi zrušili regionálne redakcie, pravidelnú spravodajskú stranu vyhradenú diani v regiónoch, minimalizovali počet regionálnych reportérov a prestali vydávať regionálnu prílohu Bratislava.

Novší [Denník N](#) nemá stálu sekciu, ktorá by bola venovaná regiónom a regionálne správy mieša v prúde domácich udalostí. Súčasťou jeho redakcie sú stáli reportéri v Banskej Bystrici a Košiciach a tiež reportérka pre Bratislavu. Nedávno spustil maďarský spravodajský portál s piatimi redaktormi píšucimi v maďarskom jazyku, ktorý má regionálny charakter.

Obe celoštátne súkromné televízie [TV Markíza](#) a [TV JOJ](#) majú sieť regionálnych štábov, ktoré pokrývajú územie Slovenska. V rámci hlavného spravodajstva sú orientované na tzv. infotainment alebo soft news, čo je zvýraznené práve pri regionálnom spravodajstve, kde sú v centre pozornosti katastrofické udalosti, krimi a regionálne zaujímavosti.

TV JOJ v októbri 2022 [spustila](#) aj spravodajský kanál JOJ 24, ktorý má priniesť aj posilnenie jej regionálneho spravodajstva. Sieť piatich regionálnych redaktorov má aktuálne súkromná spravodajská televízia [TA3](#), ktorá sa v porovnaní s TV Markíza a TV JOJ častejšie zameriava na oblasť komunálnej a regionálnej politiky.

Najväčšie regionálne spravodajstvo prináša verejnoprávny Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS), ktorý pod jednou strechou združuje národnú televíziu a národný rozhlas. Verejnoprávny vysielateľ v posledných rokoch posilňoval regionálny tím, združený okolo regionálnych štúdií v Banskej Bystrici a Košiciach. V programovej ponuke má samostatnú rozhlasovú stanicu Regina orientovanú na slovenské regióny, v programovej štruktúre viaceré regionálne spravodajské a publicistické relácie.

Tie sú tiež súčasťou vysielacej štruktúry nového spravodajského kanála :24, ktorý RTVS [spustila](#) v tomto roku najprv iba v súvislosti s inváziou Ruska na Ukrajine, napokon však rozhodla, že ostane nastálo. Kvalitu a dôveryhodnosť verejnoprávneho spravodajstva komplikovali v minulých rokoch hromadné [odchody](#) redaktorov, ktorí kritizovali pomery v inštitúcii. Od leta tohto roku [vedie](#) RTVS nový generálny riaditeľ.

Nezávislé regionálne printy

Uskutočnili sme analýzu údajov, ktoré poskytuje [štátny](#) zoznam periodickej tlače, ktorý spravuje Ministerstvo kultúry SR. Ministerstvo v súčasnosti eviduje 1563 titulov. Táto databáza však neposkytuje úplne aktuálne informácie a v evidencii sú aj neaktívne tituly. Bolo potrebné údaje vyfiltrovať a overiť.

The image shows two screenshots from the website of the Ministry of Culture of the Slovak Republic. The left screenshot displays a search interface for the 'Zoznam periodickej tlače' (List of Periodic Press). It includes a search bar with fields for 'Názov', 'Územný rozsah', 'Jazyk', 'Obsahové zameranie', and 'Podiely vo vydaní'. Below the search bar is a table listing various regional newspapers with columns for 'Evidenčné číslo' and 'Názov periodickej tlače'. The right screenshot shows a detailed view of a specific newspaper entry, 'Zoznam periodickej tlače - Detail' for 'Žilina'. It lists 12 items of information, including the name of the newspaper, its ISSN number (EV 4684/12), the date of publication (20.10.2012), the language (Slovak), and the publisher's details (Ing. George Trabelsle, Bratislava).

Ilustračné foto. Zdroj: Web MKSR.

Na Slovensku je podľa našich zistení v súčasnosti 39 nezávislých tlačených voľnopredajných regionálnych titulov. Vyššie sme spomínali, že v susednom Česku s dvojnásobnou populáciou ostali menej ako tri desiatky nezávislých regionálnych novín (stav v roku 2019). Porovnanie však deformuje odlišná metodika.

Do súčasnosti sa zachoval slovenský regionálny denník (Korzár) pokrývajúci územie východného Slovenska (Prešovský a Košický kraj) a jeden maďarskojazyčný regionálny denník Új Szó pokrývajúci juh Slovenska osídlený maďarskou národnostnou menšinou.

Zvyšok nezávislej regionálnej a lokálnej tlače reprezentujú najmä týždenníky, v niektorých regiónoch pôsobia dvojtýždenníky alebo mesačníky. Rozdelenie je značne nesymetrické. Až polovica zo všetkých titulov (19) spadá pod jediný vydavateľský dom - Petit Press, ktorý je, okrem iného, aj vydavateľom celoštátneho mienkotvorného denníka Sme. Päť z celkovo 39 titulov je plne maďarsko jazyčných, ide teda o noviny vychádzajúce pre maďarskú národnostnú menšinu v južnej časti krajiny.

Prípadová štúdia Petit Press

Regionálne tituly začal vydavateľ celoštátneho denníka Sme skupovať v roku 1997, kedy získal týždenník TH Extra v Trnave a titul Prešovské noviny. V roku 1998 pripojil do skupiny východoslovenský denník Korzár. Petit Press postupne ovládol veľkú časť regionálneho mediálneho trhu, pričom tituly spojil pod jednotnú značku regionálnych týždenníkov MY.

Nemeckých spoluvlastníkov (skupina Verlagsgruppe Passau, neskôr Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft) vystriedala v Petit Presse v roku 2014 slovenská finančná skupina Penta. Koncom roka 2017 sa jej podiel vo vydavateľstve znížil na 40 percent. Súčasťou tejto transakcie bol aj odchod maďarskojazyčného denníka Új Szó z vydavateľstva Petit Press.

Petit Press mal pôvodne až tri desiatky týždenníkov (Zdroj: Spoločnosť Newton Media), z ktorých ostalo vyššie spomenutých 19. Naposledy vydavateľstvo zavrelo v roku 2021 redakcie v mestách Šaľa a Žiar nad Hronom. Aj napriek racionalizačným opatreniam sú ohrozené ďalšie tituly.

Pre potreby štúdie sme interviewovali šéfredaktora divízie Radoslava Blažeka, podľa ktorého muselo vydavateľstvo pristúpiť k zlučovaniu redakcií jednotlivých týždenníkov a tvorbe krajských redakcií s jedným šéfredaktorom pre viacero titulov v rámci kraja. Kým v roku 2019 pracovalo v týždenníkoch 58 redaktorov, v roku 2022 je to už len 41.

V priemere sú to iba dvaja redaktori na redakciu (jeden z dvojice je športový redaktor). V najsilnejších tituloch redakciu tvoria 2 redaktori plus športový redaktor. Sú však aj redakcie, kde je stav nižší ako dvaja redaktori, napr. dva tituly zdieľajú jedného športového redaktora.

Zoštíhlenie redakcií na minimum spôsobuje, že sa týždenníky nemajú kapacitu venovať komplexnejším témam a nedokážu zabezpečiť kvalitné pokrytie regiónu, ktorý tvorí spravidla viacero okresov. Pozornosť preto sústreďujú najmä na časti regiónu s najlepšou čítanosťou.

Ilustračné foto. Zdroj: Petit Press

Personálne poddimenzovanie redakcií sa vydavateľstvo snaží vyvážiť centralizáciou iných činností – napríklad printových editorov a grafikov. Cieľom je pritom odľahčiť redaktorov, aby ich funkcie boli čo najmenej kumulované a mali viac času na redaktorskú činnosť. Ďalším riešením je tvorba spoločného lifestyleového obsahu vhodného pre všetky redakcie, ktorý je pravidelnou súčasťou novín.

Problémom pre týždenníky Petit Pressu je získavanie nových redaktorov. Sieť sa stretáva s odchodom novinárov, nezriedka im ich preberajú väčšie samosprávy vydávajúce vlastné noviny, ktoré dokážu ponúknuť lepšie podmienky. Fluktuácia je najmä medzi vekovo mladšími novinármi, pre ktorých pôsobenie v regionálnej tlači nie dostatočne atraktívne.

Nejde pritom iba o finančné hľadisko, mladí často uprednostňujú odchod do Bratislavy a pôsobenie v prestížnejších celoštátnych médiách. Podľa odhadu šéfredaktora divízie Radoslava Blažeka sú v súčasnosti redakcia obsadené približne spolovice redaktormi so žurnalistickým vzdelaním, druhú polovicu tvoria samoukovia.

Podobne sa zoštieľuje aj denník Korzár, ktorý je jedným z najkvalitnejších regionálnych médií. Z pôvodne šiestich mutácií (Košický Korzár, Prešovský Korzár, Spišský Korzár, Tatranský Korzár, Zemplínsky Korzár, Gemerský Korzár) ostali dve mutácie (Košický Korzár, Prešovský Korzár). Okrem Košíc, má denník redakciu už len v Prešove.

Denník na naše vyžiadanie poskytol údaje o svojom predaji. Ten sa za posledné tri roky prepadol o takmer tretinu V predpandemickom roku 2019 bol ročný priemer predaného nákladu ešte 6262 kusov, vlani už len 4260. Klesal počet kusov vo voľnom predaji (o 38%), aj počet predplatiteľov (o 19%).

Situácia v druhom najväčšom slovenskom meste z hľadiska kvalitného žurnalistického pokrytia tak dnes vyzerá horšie ako prednedávnom. Už vyššie píšeme, že ďalší slovenský regionálny denník Košice:Dnes, ktorý bol pre Korzár konkurenciou, sa v roku 2020 zmenil už len na týždenník a o rok neskôr úplne prestal vychádzať. Konkurenciu stráca Korzár aj v regiónoch. V roku 2020 napr. zanikli Podtatranské noviny. Druhé najstaršie noviny regiónu Spiš prestali vychádzať len mesiac pred svojimi 60-timi narodeninami, pričom po nich ostali záväzky voči redaktorom, inzerentom a predplatiteľom.

Petit Press – Divízia týždenníkov			
Tržby v mil. Eur		Priemerný tlačný náklad	
2019	2021	2019	2021
5,6	4,7	95549 ks	77445 ks

Denník Korzár	Ekonomické ukazovatele			Predaný náklad (ročný priemer)		
	Tržby	Náklady	Zisk	Voľný predaj	Predplatitelia	Celkom
2019	1 586 644 €	1 662 070 €	-75 425 €	4 358	1 904	6 262
2020	1 422 393 €	1 470 786 €	-48 394 €	3 462	1 726	5 188
2021	1 426 488 €	1 441 971 €	-15 483 €	2 710	1 550	4 260

Zdroj: Petit Press.

Znepokojujúci je rýchly pokles hospodárskych výsledkov titulov Petit Pressu v poslednom období, na ktorý mohlo vplyvať aj obdobie pandémie spôsobenej koronavírusom Covid-19.

Tržby regionálnych týždenníkov MY poklesli za posledné tri roky (2019 až 2021) o 16 percent. Kumulatívny náklad sa prepadol dokonca o 19 percent. Predaj najúspešnejších týždenníkov zo siete MY sa znížil na hranicu 5-tisíc výtlačkov.

Tržby regionálneho denníka Korzár sa za rovnaké obdobie prepadli o 10 percent. Predaj sa však znížil takmer o tretinu – 32 percentuálnych bodov. Pod tento alarmujúci stav sa podpísal najmä prepad vo voľnom predaji. Titul je v dlhodobej strate.

Prieskum situácie v regionálnych redakciách

V rámci štúdie sa TIS pokúsila telefonicky skontaktovať so šéfredaktormi nezávislých regionálnych novín a aspoň čiastočne s nimi diskutovať o ich aktuálnej situácii. Zisťovali sme pritom aspoň základné skutočnosti o ich práci.

Takýto indikatívny prieskum naznačuje, že situácia v ďalších redakciách regionálnych novín je podobná situácii vo vydavateľstve Petit Press alebo ešte horšia. Zaznamenali sme päť titulov, ktorých obsah tvorí jediný človek. Redakcia zúžená na jediného redaktora je v Mesačníku Pohronia a Poiplia [Reflex 24](#), v mesačníku [Slovo Šaľanov](#) a v týždenníkoch Sninské noviny, [Stropkovské spektrum](#), Kopaničiarsky express.

Ďalšie tituly nie sú schopné užiť ani jedného stáleho redaktora. Dvaja redaktori na čiastočný pracovný úväzok tvoria [mesačník Terra Hírújság](#), traja redaktori na čiastočný úväzok [mesačník Zamagurské noviny](#).

Takéto tituly vychádzajú aj v minimálnom náklade: napr. spomenutý týždenník Sninské noviny a mesačník Zamagurské noviny majú podľa ich tvorcov náklad 500 až 600 kusov. Aj mesačník [RK Magazin](#), ktorého redaktorka Anna Zábojníková, bola nominovaná na Novinársku cenu 2021, vychádza iba v náklade 1000 kusov.

Trojčlenná redakcia (týždenníky Pokrok, [Záhorák](#), [Žilinský večerník](#)) je dnes v slovenských regiónoch nadštandardom. Z tejto reality sa vymykajú niektoré maďarsko jazyčné tituly spolufinancované zo zahraničia, o čom píšeme v samostatnej podkapitole.

Majiteľka a zároveň šéfredaktorka dvojtýždenníka Slovenská brána Monika Nemčeková opísala, že sa pohybujú na hrane svojej existencie. Noviny kompletne vydávajú dvaja redaktori s kumulovanými funkciami. Okrem tvorby obsahu zabezpečujú aj ďalšie činnosti spojené s vydávaním a distribúciou.

Prežitie novín umožňujú objednávky od samospráv, ktorým vydavateľstvo predáva časť nákladu z obsahom venovaným týmto samosprávam. Mesačník je dokonca čiastočne aj podnikovými novinami pre dva podniky, s ktorým vydavateľ dlhodobo spolupracuje.

MAPA SPRAVODAJSKÝCH PÚŠŤÍ

Súčasnú situáciu sme sa pokúsili ilustrovať pomocou mapy zobrazujúcej kvalitu pokrytia územia Slovenska regionálnou tlačou. Pojem Mapa spravodajských púští sa objavil v USA potom, ako v prvej a druhej dekáde tohto storočia zanikli stovky denníkov a týždenníkov. Situáciu v tejto krajine opisujeme v úvode tejto štúdie. Mapy spravodajských púští zobrazujú geografické územia bez prístupu alebo so sťaženým prístupom k aktuálnym lokálnym správam a informáciám.

Napr. projekt [MediaAccesResearch Atlas](#) kombinuje formou interaktívnej mapy počet lokálnych denníkov s percentom ich čitateľov nad 18 rokov v jednotlivých regiónoch USA. Viacero výskumov ukázalo, že v dôsledku slabého pokrytia regionálnym spravodajstvom sa ľudia vôbec nedozvedajú o daní v ich regiónoch, alebo k nim tieto informácie prichádzajú v príliš roztrieštenej podobe, čo v konečnom dôsledku znižuje schopnosť obyvateľstva zapájať sa do diania v miestnych komunitách.

Metodika tvorby mapy spravodajských púští

Zaužívané metodiky tvorby takýchto máp sme prispôbili slovenským špecifikám. Na mapu sme zaradili celkom 46 titulov. Okrem dvoch regionálnych denníkov Korzár a Új Szó aj 30 voľnopredajných regionálnych týždenníkov, jeden regionálny dvojtýždenník a 6 regionálnych mesačníkov.

Špecifická situácia je v Hlavnom meste Bratislava, kde v súčasnosti nevychádzajú žiadne voľnopredajné nezávislé regionálne noviny. Zohľadnili sme ju zaradením troch nepredajných titulov - Bratislavské noviny, Petržalské noviny a Bratislavský Kuriér, ktoré svojim obsahom spĺňajú štandardy regionálnej tlače.

Indikátory / Mapa spravodajských púští	
Počet regionálnych titulov v 72 okresoch	
Periodicita titulov	
Pokrytie správami v regióne (primárne, sekundárne, príležitostné)	
Jazyková bariéra (podľa demografie)	
Metódy predaja a distribúcie	

Škálovanie/ Mapa informačných púští	
Dobré pokrytie	koeficient 1,0 alebo viac
Čiastočné pokrytie	koeficient 0,75 – 0,99
Slabé pokrytie	koeficient 0,50 – 0,74
Nedostatočné pokrytie	koeficient 0,25 – 0,49
Minimálne pokrytie	koeficient 0,00 – 0,24

Na mape sú aj štyri tituly vydávané samosprávami – týždenník Tempo (vlastník Mesto Partizánske), týždenník Považskobystrické novinky (vlastník Považská Bystrica), dvojtýždenník Ružomberký hlas (vlastník Ružomberok) a Tatranský dvojtýždenník (vlastník mesto Vysoké Tatry). Dôvodom pre ich zaradenie je, že ide o voľnopredajné noviny s komerčným formátom podobným regionálnym titulom.

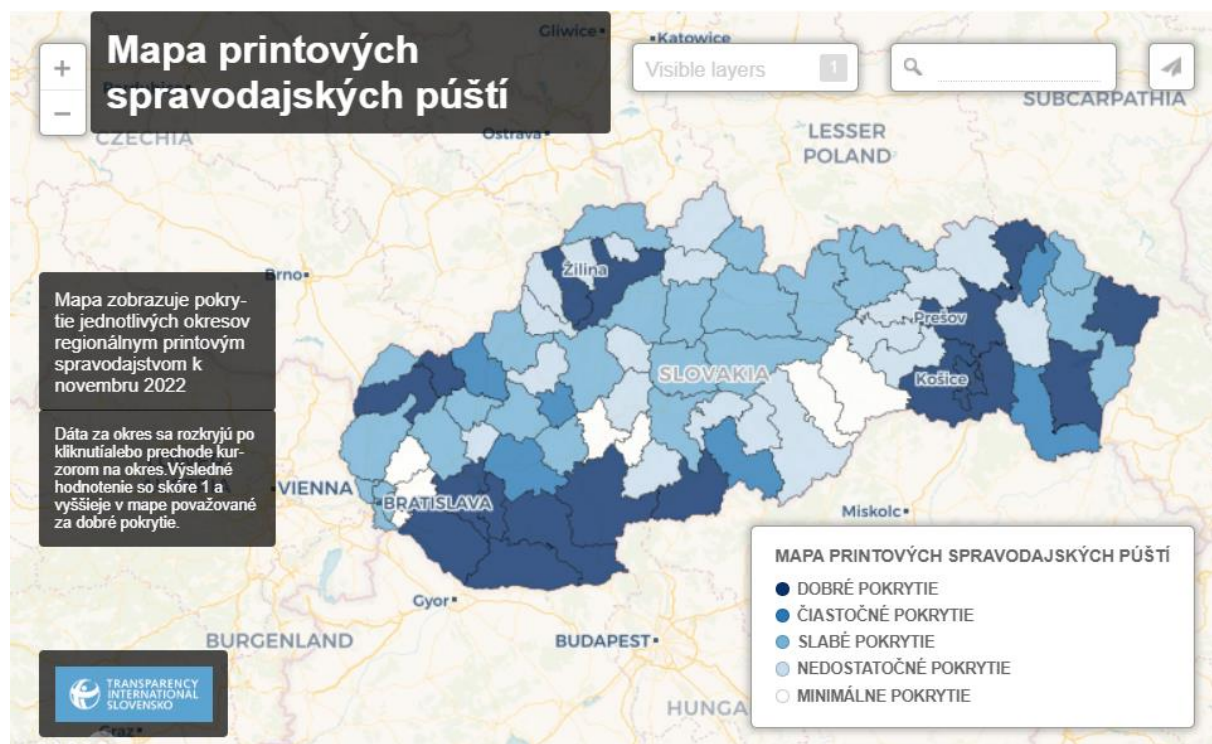
V rámci tejto analýzy sme nemali možnosť skúmať obsah jednotlivých novín, ani kvalitu ich novinárskej práce. Základným princípom mapy je úvaha, že optimálnym stavom je existencia minimálne dvoch navzájom si konkurujúcich nezávislých regionálnych titulov vychádzajúcich na území jedného okresu. V prípade denníka je požiadavka redukovaná na jeden titul.

Takýto rovnovážny stav vyjadruje koeficient o veľkosti 1. Lepšia situácia je vyjadrená koeficientom s vyššou hodnotou, pri menej kvalitnom pokrytí koeficient klesá pod optimálnu úroveň.

Koeficient vyjadrujúci kvalitu pokrytia regiónu kombinuje niekoľko faktorov. Základným je periodicita, s akou titul vychádza. Optimálnou je denná a týždenná periodicita, pri dvojtýždennnej a mesačnej periodicite je hodnotenie titulu nižšie, nakoľko takéto noviny dianie v regióne pokrývajú s menšou intenzitou.

Zohľadnili sme aj situáciu, keď tituly nedokážu rovnomerne spravodajsky pokryť celý svoj deklarovaný región. Ako primárny región je určený najmä okres, v ktorom titul sídli. Ďalšie okresy sú z hľadiska pokrytia sekundárne alebo dokonca terciárne, v nich je hodnota pokrytia daným titulom znížená.

Reagovali sme aj na špecifickú situáciu na juhu krajiny a národnostné zameranie viacerých titulov, ktoré vychádzajú iba v maďarskom jazyku. V prípade takýchto novín je miera ich pokrytia regiónu odvodená nielen od rozdelenia na primárny, sekundárny a terciárny región ale aj od podielu maďarskej národnostnej menšiny žijúcej v danom okrese vychádzajúceho z oficiálnych z posledného sčítania obyvateľov v roku 2021. Penalizácia nebola automatická, ale až od určitých hodnôt.

<https://transparency.sk/sk/mapa-printovych-spravodajskych-pusti/>

Mapa je rozčlenená na okresy, ktoré sú škálované v piatich farebných odtieňoch v závislosti od kvality pokrytia. Tmavomodré sú okresy s dobrým pokrytím regionálnym a lokálnym spravodajstvom (koeficient jedna a vyšší). Intenzita modrej farby klesá so zhoršujúcou sa situáciou a delí mapu na okresy s čiastočným pokrytím (koeficient 0,75 až 0,99), slabým pokrytím (koeficient 0,5 až 0,74), nedostatočným pokrytím (koeficient 0,25 až 0,45) a bielou farbou sú znázornené okresy s minimálnym pokrytím (koeficient 0 až 0,24).

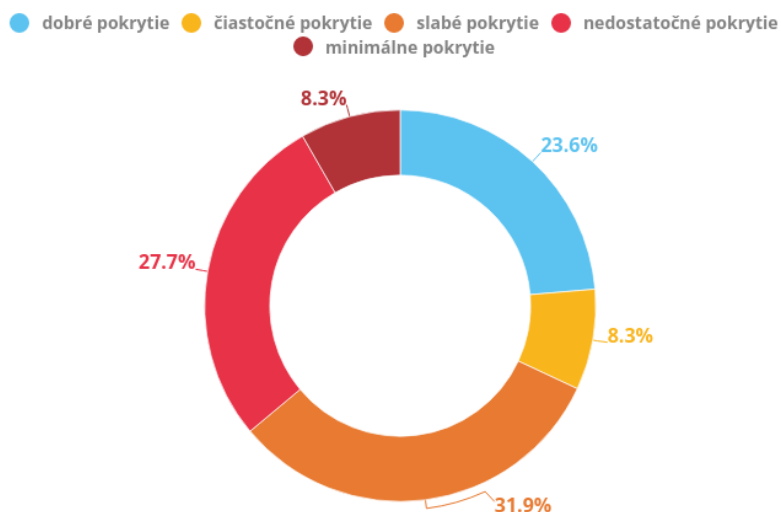
Výsledky analýzy pokrytia regionálnym spravodajstvom

Naša analýza ukazuje, že úroveň kvality pokrytia regionálnym a lokálnym spravodajstvom ja v rámci Slovenska slabá. Priemerná hodnota koeficientu pre celé územie Slovenska je 0,65. Identifikované rozpätie hodnoty koeficientu naprieč krajinou bolo od 0 až po úroveň 1,6.

Treba podotknúť, že ide o konštatovanie iba z hľadiska samotnej existencie titulov bez zohľadnenia kvality nimi poskytovaného spravodajstva. Ak by sme vzalo do úvahy situáciu v redakciách, ktorú sme opísali vyššie, stav bol menej priaznivý.

SPRAVODAJSKÉ PÚŠTE

Miera pokrytia územia Slovenska regionálnymi novinami

Optimálny stav, teda plnohodnotnú existenciu minimálne dvoch nezávislých regionálnych novín (dobré pokrytie) sme zaznamenali iba v 17 z celkovo 72 okresov, čo je necelá jedna štvrtina (23,6%).

Viac ako tretina okresov (40 zo 72) je pokrytá len čiastočne alebo slabo. Sú v centre pozornosti iba jediného regionálneho titulu, respektíve ich pokrýva viacero titulov, avšak iba okrajovo.

Spravodajská púšť sa rozprestiera na viac ako tretine územia krajiny. Okresov s nedostatočným alebo minimálnym pokrytím je 26 z celkovo 72 okresov, čo predstavuje 36,1 %.

O dvoch okresoch (Pezinok a Banská Štiavnica) dnes neinformuje žiadne nezávislé regionálne tlačené periodikum. Tri ďalšie (Senec, Revúca, Rožňava) sú čiastočne v hľadáčku iba národnostnej tlače. S minimálnym pokrytím je aj okres Žarnovica, ktorý čiastočne pokrýva jediný dvojtýždenník.

Prípadová štúdia: maďarskojazyčná regionálna tlač

Hoci mapa informačných púští vyzerá nelichotivo, bez maďarsko-jazyčnej regionálnej tlače by vyzerala ešte horšie. Optimálny stav by bol bez nej nie v 17 ale iba v desiatich z celkovo 72 okresov.

Z 13 okresov s výraznejším podielom maďarskej národnostnej menšiny (10 percent a viac) má až 8 dobré pokrytie a 2 čiastočne dobré pokrytie.

Celoslovensky vôbec najlepšia je situácia v okrese Komárno (koeficient 1,6), ktoré spravodajsky silne pokrývajú až tri národnostné regionálne tituly (denník a dva týždenníky).

Pod takto priaznivý stav v oblasti maďarskojazyčnej regionálnej tlače sa podpisujú najmä dva tituly. V prvom rade tradičný regionálny Denník [Uj Szó](#) vychádzajúci v maďarskom jazyku už od roku 1948. Ten donedávna patril do portfólia vydavateľstva Petit Press väčšinovo ovládaným investičnou skupinou Penta. Súčasťou zmeny vlastníckych pomerov v Petit Presse (zníženia podielu skupiny Penta) bol aj predaj denníka Uj Szó, ktorý prešiel pod najväčšiu slovenskú mediálnu spoločnosť [News and Media Holding](#) (vlastník finančná skupina Penta).

Ilustračný obrázok. Zdroj: ma7.sk

Druhým kľúčovým hráčom na poli maďarskojazyčnej regionálnej tlače je spoločenský týždenník [Magyar7](#) so sídlom v Dunajskej Stredě. V roku 2019 ho spolu so spravodajským portálom ma7.sk začala vydávať Pro média nadácia, ktorá bola, okrem iného, založená za účelom posilnenia masmédií maďarskej menšiny na Slovensku.

Redakciu týždenníka vychádzajúceho v náklade 8000 kusov tvorí podľa výročnej správy nadácie za rok 2021 až 30 zamestnancov a 20 externistov. V uplynulom roku mal podľa výročnej správy 4500 až 5000 predplatiteľov, čo je trojnásobok v porovnaní s počtom predplatiteľov slovenského regionálneho denníka Korzár (1550 v roku 2021). Okrem toho je šírený vo voľnom predaji.

Nadácia Pro Media a týždenník Magyar7	Dotácia Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt (v mil. Eur)	náklady súvisiace s prevádzkou média (v mil. eur)
2017	1,52	-
2018	-	-
2019	1,48	1,11
2020	1,41	1,2
2021	1,30	1,07
Zdroj: Výročné správy Nadácie Pro Media		

Na pomery slovenských regiónov masívny mediálny projekt finančne podporuje Fond Gábora Bethlena financovaný vládou Maďarskej republiky. Od vzniku nadácie maďarská vláda do nej naliala už 5,71 milióna eur. Činnosť týždenníka posledné tri roky dotovala každoročnou sumou prevyšujúcou milión eur. V slovenských reáliách ide o výnimočné finančné dotácie. Pre porovnanie, na prvé tri roky fungovania celoštátneho Denníka N až do momentu jeho sebestačnosti bola potrebná [podpora od jeho zakladateľov](#) zo softvérovej spoločnosti Eset v celkovej výške 600-tisíc eur.

Maďarsko vedené vládou stranou Fidesz čelí zo strany Európskej únie kritike pre zasahovanie do slobodných médií. Vysoké dotácie v prospech Magyar7 krivia pomery na slovenskom mediálnom trhu a zvyhodňujú titul pred jeho konkurenciou.

ANALÝZA HOSPODÁRSKÝCH VÝSLEDKOV REGIONÁLNEJ TLAČE

Pri analýze hospodárskych výsledkov lokálnych nezávislých tlačených periodík sme sa pozreli na dáta a finančné ukazovatele 25 vydavateľstiev. Vo verejne dostupných registroch (Finstat, Obchodný register, Register účtovných závierok) sa nám podarilo zhromaždiť údaje o pätnástich z nich. Ďalších 19 titulov Novín MY a Denník Korzár vydáva vydavateľstvo Petit Press, ktoré nám poskytlo informácie na našu žiadosť.

Dovedna sme tak dokázali rozklúčovať údaje o 35 periodikách. Zvyšných 9 vydavateľstiev vzhľadom na ich právnu formu (živnostníci a občianske združenia) nemá povinnosť zverejňovať finančné výsledky ich činnosti a preto finančný stav lokálnych periodík môžeme načrtnúť len odhadom. Taktiež je potrebné spomenúť, že bolo pomerne náročné pri vydavateľstvách so širším záberom očistiť zverejnené finančné informácie.

V nasledujúcich grafoch vidieť odvetvovú štruktúru zákaziek a najčastejších dodávateľov mesta Nitra za posledných 10 rokov podľa portálu tender.sme.sk, ktorý vizuálne spracováva dáta z Vestníka verejného obstarávania. Dáta naznačujú, že najväčší objem finančných prostriedkov, 20,6 milióna eur, Nitra vynaložila v oblasti stavebníctva. To predstavuje 83 % celkového objemu zákaziek mesta.

Periodiká a ich vydavateľstvá s verejne dostupnými finančnými dátami

Vydavateľstvo	Lokálne periodikum	Tržby za 2021
Záhorák, s. r. o.	Záhorák	96 685,00 €
DELTA Kt s. r. o.	Delta	78 687,00 €
SB Press, s.r.o.	Slovenská brána	98 382,00 €
Fantázia media, s.r.o.	Slovo Šalanov	50 796,00 €
Excel Media Group, s.r.o.	Podvihorlatské noviny	96 899,00 €
KOEX-PRESS, spol.s r.o.	Kopaničiar express	85 871,00 €
WINTER média, a.s.	Piešťanský týždeň	129 254,00 €
R PRESS s.r.o.	RK Magazin	19 583,00 €
NIVEL PLUS s.r.o.	Bratislavské noviny, Petržalské noviny	284 153,00 €
Staromešťan s.r.o.	Bratislavský kuriér	47 494,00 €
VYDAVATELSTVO TEMPO, s.r.o.	Tempo	83 035,00 €
PUBLISHING HOUSE, a.s.	Žilinský večerník	433 184,00 €
Kultúrny dom A.Hlinku, a.s.	Ružomerský hlas	15 698,00 €
Pro Media nadácia - Pro Media Alapitvány	Magyar7	* 1 065 670,68 €
DUEL - PRESS s.r.o.	Új Szó	** 2 782 700,00 €
Petit Press, a.s.	MY Noviny (19 titulov)	4 700 000,00 €
Petit Press, a.s.	Korzár	1 426 488,00 €

Zdroj: Finstat.sk

* Tržby vyjadrené v nákladoch, vzhľadom na nedostupnosť údajov o výške dosiahnutých tržieb

**Tržby sú súčtom tržieb za skúmaný denník Új Szó a neskúmaný týždenník Vasárnap

Za 35 lokálnymi novinami teda stoja vydavateľstvá s právnou formou spoločností s ručením obmedzeným a akciové spoločnosti. Tržby týchto vydavateľstiev vzťahujúce sa k spomínaným periodikám sa vzhľadom na podiel pokrytia okresov jednotlivými periodikami rôznia.

Jednoznačne môžeme usúdiť, že najväčším hráčom, čo sa týka pokrytia okresov Slovenska a zároveň aj výškou tržieb sú Noviny MY a denník Korzár vydávané vydavateľstvom Petit Press, pričom týchto

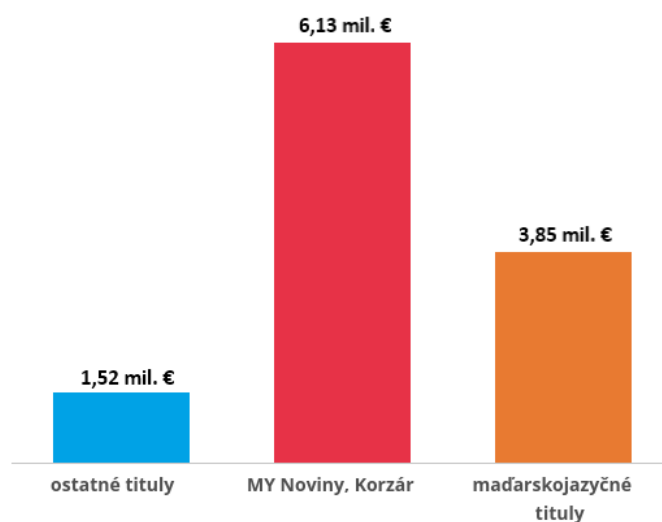
dokopy 20 periodík vyrobilo v roku 2021 viac než 6 miliónov eur tržieb z predaja novín, čo je zhruba o 30% viac než všetky ostatné lokálne médiá dokopy.

Celkom teda skúmané nezávislé lokálne tlačené periodiká utržili na rok 2021 zhruba 11,4 milióna eur. Pri odhade výšky tržieb zvyšných 9 periodík, vychádzajúceho z priemeru zistených tržieb, odhadujeme celkovú výšku tržieb lokálnych nezávislých novín za rok 2021 na 12,5 milióna eur.

Pri výške tržieb sme sa taktiež pozreli na tie, vykazované 56 miestnymi televíziami na Slovensku, pričom ich výšku sme vyčíslili na takmer polovičnú z tržieb nezávislých printov, a teda na 4,3 milióna eur.

VÝŠKA TRŽIEB LOKÁLNYCH PERIODÍK ZA ROK 2021

Porovnanie vykázaných tržieb za rok 2021 týždenníkov MY Noviny a denníka Korzár s maďarskými periodikami a s ostatnými lokálnymi periodikami

Zdroj: Finstat.sk

Pri analýze tržieb v čase sme celkový pokles tržieb vydavateľstiev vyčíslili v rozmedzí rokov 2019 a 2021 na 14 percent. Napriek tomu, že dopady pandémie na novinárske odvetvie by sa apriori nezdali devastačné, napríklad v porovnaní s extrémne zasiahnutým gastro-priemyslom, v ktorom sa eviduje pokles tržieb zhruba o 70-80%, nie je tento pokles zanedbateľný. Vzhľadom na už tak personálne poddimenzované lokálne novinárske odvetvie, tento pokles nepriaznivý stav len znásobuje.

PODIEL SAMOSPRÁVNÝCH NOVÍN NA KRÍZE LOKÁLNEJ ŽURNALISTIKY

Médiá vlastnené samosprávami – samosprávnymi krajinami, mestami a obcami v slovenských regiónoch úplne dominujú. Štátny [zoznam periodickej tlače](#), ktorý vedie ministerstvo kultúry, eviduje až 470 takzvaných obecných titulov, čo je desať násobne viac v porovnaní s nezávislými regionálnymi titulmi. Ide o tlačené noviny, najčastejšie nepredajné mesačníky, ktoré sú samosprávami bezplatne distribuované v tisícových nákladoch do schránok domácností.

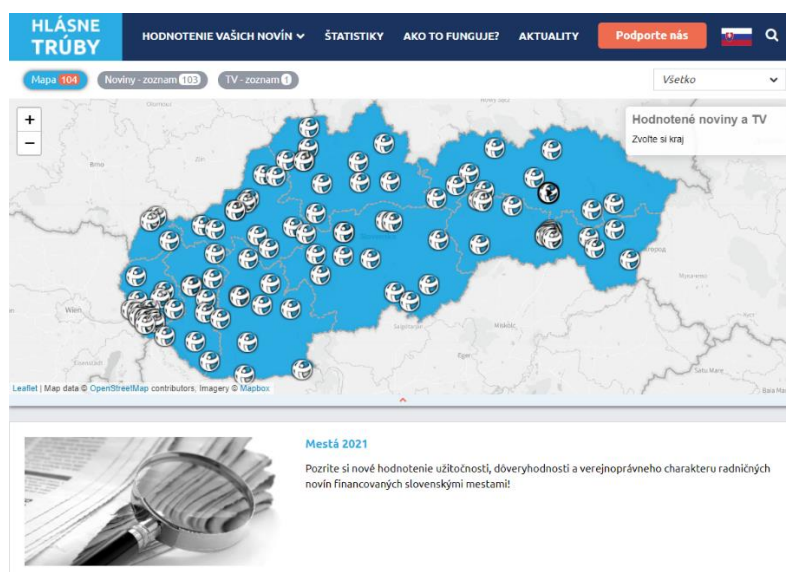
Svoj obecný [spravodaj](#) má tak, napríklad, aj malá východoslovenská obec Bačkovík s 582 obyvateľmi. Celý jeho obsah donedávna písal priamo starosta obce. Po upozornení TIS od tejto praxe upustil. Zo sto najväčších slovenských samospráv vydáva aktuálne tlačené noviny 84. Primátor Hlavného mesta Matúš Vallo zdvihol rok pred voľbami v roku 2023 náklad mesačníka In.ba z 36.500 na 192-tisíc kusov, náklady na jeho vydávanie dosiahli sumu 112.000 eur (najdrahšie radničné noviny).

Vlastné tlačené periodikum má dnes aj každý z ôsmich samosprávnych krajov. Predseda košickej župy Rastislav Trnka zvýšil vo volebnom roku náklad občasnika s marketingovým názvom Rozhýbaný kraj až na 330.000 kusov, pričom jeho kraj informoval, že vydávanie novín bude stáť 340.000 eur (najdrahšie župné noviny). Obaja politici svoj post vo voľbách obhájili.

Hodnotenie samosprávnych novín

Vo februári 2022 sme v TIS uskutočnili v poradí [tretie hodnotenie objektívnosti radničných novín](#) vydávaných stovkou najväčších samospráv (2016,2018 a 2021) a vzápätí aj tretie hodnotenie novín vydávaných samosprávnymi krajinami (2017,2020 a 2022). Boli sme nútení skonštatovať, že médiá sú v značnej miere aj naďalej nadmerne zneužívané vedením samospráv na svoju propagáciu.

V prípade radničných novín sa celková úroveň Indexu Benefit, ktorý meria ich verejnoprávny charakter, zvýšila iba o tri percentuálne body – zo 49 percent v roku 2018 na 52 percent v roku 2021. Posun znamenal prelomenie psychologickéj 50-percentej hranice, nad ktorou sa noviny dostávajú zo škodlivého pásma (kde prevažujú negatívne ukazovatele nad pozitívnymi) do pásma prínosných novín. Pod touto hranicou však stále zostala tretina najväčších samospráv. Odlepiť sa výraznejšie od priemeru (nad 60% Benefitu) sa podarilo len 14-tim z 84 hodnotených titulov.

Hodnotenie je zverejnené na webe: <https://hlasnetruby.transparency.sk/>

Hodnotenie samosprávnych novín Hlásne trúby 2021
Hodnotenie of 415 vydaní radničných novín v stovke najväčších samospráv
Všetky samosprávne tituly na jednom mieste
Štatistické dáta, ako napr., že 59% vydaní samosprávnych novín neobsahuje polemický názor
Odporúčania
Trendy
Možnosť nahlásiť kauzu zneužitia novín

Do radničných novín sa stále ťažko dostáva čo i len polemická zmienka o krokoch vedenia samosprávy. Viac ako polovica z celkom 420 hodnotených vydaní (59%) neobsahovala vôbec žiaden kritický názor, čo bola stagnácia oproti roku 2018 (58%). Takmer dve tretiny novín (60%) nadmerne zverejňovali fotografie primátorov (63% v roku 2018). Niektoré radničné noviny boli primátormi naďalej zneužívané na priame útoky voči ich kritikom.

Takmer v každom desiatom vydaní (8%) sme zaznamenali vyjadrenia poškodzujúce oponentov bez možnosti reakcie (v roku 2018 to bolo ešte 15%). Priemerné mestské noviny tak aj naďalej prezentovali takmer výlučne pohľad radnice, pričom si všímali iba jej úspechy. Šéfovia radníc ich väčšinou nezneužívali okato. Zriedka sa objavila ich fotka na titulnej strane. Vo veľkej miere však v novinách názorovo dominovali. Iné názory či ojedinelá kritika sa vyskytovali iba okrajovo.

Súčasťou hodnotenia bol aj prieskum TIS, ktorý ukázal viaceré zlepšenia v otázkach novinárskych štandardov. Redakčnú radu mali v roku 2021 takmer tri štvrtiny hodnotených radničných periodík (71%), kým v roku 2018 to bolo iba 55%. Vlastný redakčný štatút prijala polovica samospráv (49%), v roku 2018 ho mala tretina (34%).

	2018	2021
Reakčná rada	55% samospráv	71% samospráv
Štatút redakcie	34% samospráv	49% samospráv
Etický kódex	minimálne	26% samospráv

Zdroj: TIS, Hlásne Trúby 2021, dotazníkový prieskum

Mestské noviny však boli stále väčšinou pod vplyvom politikov. Až jedna pätina periodík priznala, že na ich konečnej podobe sa primátor podieľa priamo. V takmer polovici novín mala konečné slovo redakčná rada, zväčša pod vplyvom primátora. Len tretina miest deklarovala redakčnú nezávislosť, pri viacerých z nich sa to však na ich obsahu neprejavovalo.

V období tesne pred voľbami 2022 sa podľa našich pozorovaní situácia zhoršovala. Organizácia prijala rad podnetov upozorňujúcich na konkrétne formy zneužitia radničných novín. Okrem iného tiež zhodnotila predvolebné čísla novín, ktoré vydali mestské časti hlavného mesta Bratislavy. Z celkom 12 titulov bola iba tretina bezproblémová.

V piatich tituloch bola tretina až polovica obsahu v prospech úradujúceho starostu, prevažne šlo o PR články propagujúce úspechy radníc. Vyskytol sa tu aj výraznejší priestor na vyjadrenia starostov,

v novinách mestskej časti Rača sa dokonca dostala fotka starostu na titulnú stranu. Ich vyzývateľov pritom noviny úplne ignorovali.

Pri najhorších troch tituloch bola v prospech úradujúcich starostov viac ako polovica obsahu novín. V novinách mestskej časti Karlova Ves to boli dokonca až dve tretiny. Noviny Podunajských Biskupíc zaradili do vydania navyše až 7 fotiek starostu, ktorý bol zároveň autorom článku, v ktorom sám seba vyzdvihoval za to, že prispel kvetinovou výzdobou k oslave sviatku Sedembolestnej Panny Márie. Šesť fotiek starostu priniesli i noviny Vrakune. Starosta napísal článok, v ktorom chválil sám seba za prínos pri otvorení policajnej stanice v ich mestskej časti.

Vyššie spomenutí šéfovia radníc svoje posty obhájili. Ako sme v TIS [vyčísľili](#), výhodu funkcie využili primátori a starostovia vo voľbách drvivo. Obhájiť mandát sa podarilo až 86 percentám z tých, ktorí znovu kandidovali, čo je ešte viac ako pred štyrmi rokmi. Je to nepochybne výsledok ich dobrej práce, v istej miere však k nemu prispela aj výhoda v podobe zneužívaných samosprávnych periodík. Kampaň úradujúcich šéfov radníc bola týmto spôsobom de facto nafúknutá z verejných zdrojov, po ich zarátaní mohli byť prelomené volebné limity.

V tejto súvislosti je signifikantný výsledok [prieskumu](#) renomovanej agentúry Focus z júna 2021 pre našu organizáciu, podľa ktorého si len 14 percent ľudí uvedomovalo potrebu hodnotiť kriticky obsah samosprávnych novín.

Lokálne televízie

Viacere samosprávy na Slovensku nielen vydávajú noviny, ale tiež vlastnia samostatné mediálne spoločnosti. Príkladom je bratislavská mestská časť Ružinov, ktorá ešte pred štvrtstoročím založila obchodnú spoločnosť, ktorá je nielen vydavateľom mesačníka mestskej časti ale aj prevádzkovateľom televízie so samostatnou televíznou licenciou. Podobnú mediálnu spoločnosť má, napríklad, aj mesto Partizánske. Zabezpečuje prevádzku mestskej televízie, zároveň je vydavateľom komerčného, voľnopredajného regionálneho týždenníka pokrývajúceho územie dvoch okresov.

Najčastejším dôvodom pre založenie mestskej mediálnej spoločnosti je však výlučné prevádzkovanie mestskej televízie. Naša analýza ukázala, že zo 65 televízií, ktoré aktuálne [združuje](#) Spolok lokálnych a regionálnych televízií je až takmer polovica (29 televízií) vlastnených samosprávami.

Svoje vlastné televízie tak majú tri mestské časti Bratislavy, krajské mesto Trnava, rad menších miest naprieč celým Slovenskom, ale aj tri obce – Komjatice, Močenok, Štrba, ktorých počet obyvateľov neprevyšuje hranicu 5-tisíc.

TV Sen

Aj časť súkromných lokálnych a regionálnych televízií je úzko naviazaná na financie z mestských pokladníc. Príkladom je televízia [TV SEN](#), ktorá zabezpečuje spravodajstvo pre päť miest v najzápadnejšej časti Slovenska (Senica, Skalica, Myjava, Brezová pod Bradlom, Stará Turá). Jej prevádzkovateľom je spoločnosť Videoštúdio RIS, s.r.o.

TV SEN – príjmy v roku 2021	
Samospráva	Suma príjmov za rok 2021 (Eur)
Mesto Senica	79241
Mesto Myjava	28581
Mesto Brezová pod Bradlom	21850,80
Mesto Stará Turá	3708
Spolu	133381

Zdroj: Internetové stránky samospráv

Podstatou fungovania regionálnej televízie pokrývajúcej najzápadnejšiu časť Slovenska je poskytovanie služieb pre tunajšie najväčšie samosprávy. Naša analýza ukazuje, že príjmy z mestských rozpočtov tvoria zásadnú časť tržieb televízie a táto je na nich hospodársky závislá.

Tržby spoločnosti Videoštúdio RIS dosiahli v roku 2021 sumu 158.762 eur (Zdroj: Finstat.sk). Z toho tvoria až 84 percent príjmy zo štyroch samospráv – Mesto Senica, Mesto Myjava, Mesto Brezová Pod Bradlom, Mesto Stará Turá.

TV Sen na základe dlhoročných zmluvných kontraktov zabezpečuje pre samosprávy produkciu a vysielanie spravodajských relácií, vysielanie záznamov zo zasadnutí mestských zastupiteľstiev a tiež vysielanie videotextových oznamov.

Takáto vysoká miera naviazanosti na verejné zdroje deformuje kvalitu televízneho spravodajstva súkromnej televízie, ktorú de facto nemožno považovať za nezávislú. Ukazuje to aj zmluva z Mestom Skalica, pre ktoré TV sen v minulosti takisto zabezpečovala spravodajstvo.

V zmluve televízie pristúpila na to, že samospráva si vyhradila právo byť členom redakčnej rady a aktívne sa podieľať na odsúhlasovaní a tvorbe obsahovej stránky reportáží ([Zmluva o dielo medzi Mestom Skalica a spoločnosťou Videoštúdio RIS zo dňa 24.8.2011](#)).

Vďaka tomuto záväzku získala televízia dvojročný kontrakt na výrobu 104 spravodajských relácií v celkovej hodnote 107.640 eur.

Samosprávy na Facebooku

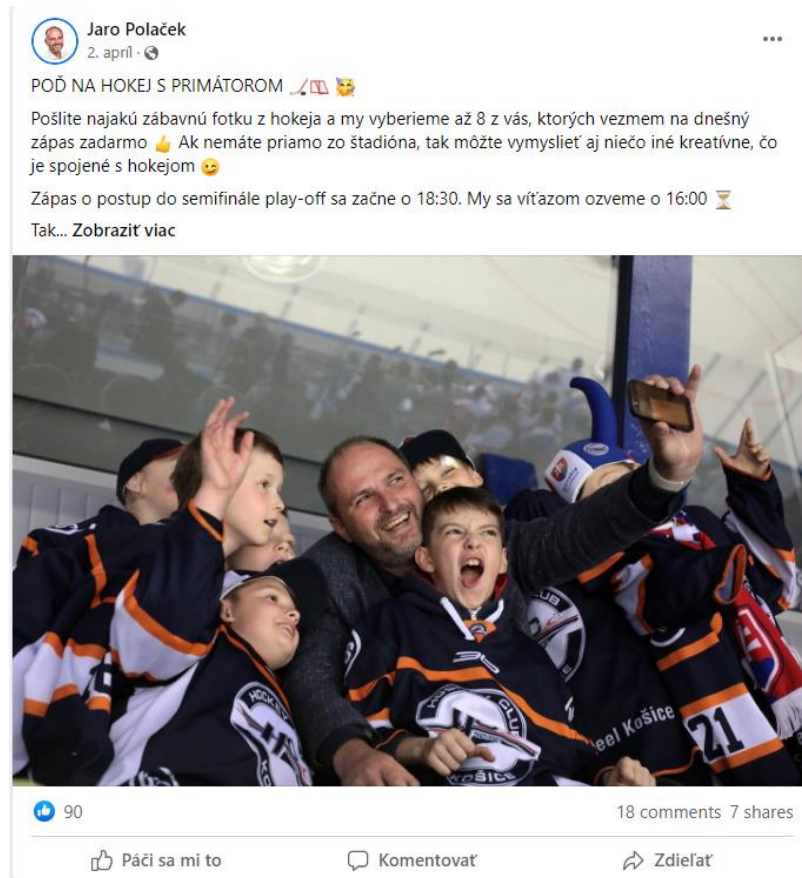
Neoddeliteľnou súčasťou mediálnej politiky samospráv je pravidelná komunikácia prostredníctvom vlastných stránok na najpoužívanejšej sociálnej sieti, ktorou je na Slovensku Facebook. Nie je výnimočné, že väčšie samosprávy svoj obsah na sociálnej sieti sponzorujú. Hlavné mesto Bratislava, napríklad, investovalo [podľa zistení TIS](#) za 1. štvrtrok 2022 do reklamy na Facebooku sumu 7099 eur (zdroj: Ad Library, Meta).

Bratislava má na sponzoring na sociálnych sieťach vo volebnom roku 2022 vyčlenených 30.000 eur, z ktorých podľa jej vyjadrenia plánovala vyčerpať 22.000. Je to jedenásťnásobne viac, ako plánované náklady v poradí druhej Nitry. Sponzoring na sociálnych sieťach realizuje päť z ôsmich krajských miest.

Kvalita takéhoto spravodajstva je ešte otáznejšia ako v prípade radničných novín, a to aj pre akúkoľvek absenciu formalizovaných pravidiel a štandardov. Kým v prípade radničných novín má opozícia často

sťažený prístup do nich, z oficiálneho informovania cez sociálne siete je zväčša úplne vylúčená. Naopak, vedenie samospráv tu má podľa pozorovaní TIS nadštandardný priestor. Často v podobe produkčne nákladných videí.

Ďalším problémom, na ktorý TIS poukázala, je fakt, že väčšie samosprávy nekomunikujú iba cez vlastné profily, ale zároveň aj cez profily primátorov. Cez tie si vládnuci politici budujú vlastnú popularitu, a to aj za mestské zdroje a s pomocou mestských úradníkov, ktorí pripravujú obsah a nezriedka profily aj priamo spravujú.

Zdroj: Facebook, profil primátora Košíc.

Ilustračný obrázok. Zdroj: FB primátora Košíc

V praxi to vyzeralo, napríklad tak, že kým na facebookovej stránke druhého najväčšieho slovenského mesta Košice sa objavilo v priebehu mesiaca marec 2022 šesť videí s primátorom, na primátorskom profile ich bolo tri krát viac. Negatívnu informáciu v miestnych médiách o tom, že sa Košiciam nepodarí zabezpečiť nové električky z eurofondov sa primátor mesta v apríli pokúsil prebiť tak tak, že na primátorskom profile [ponúkol](#) obyvateľom mesta zadarmo lístky na hokej do mestského skyboxu.

V období pred voľbami sa primátorské profily stávajú citeľnou výhodou v porovnaní s konkurenciou. Viacerí úradujúci primátori si cez ne robili volebnú kampaň. Primátori Bratislavy a Nitry, napríklad, na primátorských profiloch informovali, že sa ich tímom podarilo vyzbierať podpisy potrebné pre založenie ich regionálnych politických strán. Takéto a podobné politické posolstvá sa na primátorských profiloch mixovali s primátorskými [posolstvami](#) s pozitívnym spravodajstvom o úspechoch samospráv.

ZÁVER

Pokusom o zhodnotenie situácie v akej sa nachádza slovenská regionálna žurnalistika bol [diskusný okrúhly stôl](#), ktorý sme zorganizovali v júni 2022. Zúčastnila sa ho necelá dvadsiatka predstaviteľov regionálnych a radničných médií, zástupcovia profesijných organizácií a mediálni experti.

V diskusii sa zúčastnení zhodli, že regionálna žurnalistika je dnes v kríze a dostáva sa do bodu, kedy sa nezaobíde bez intervencie štátnej autority.

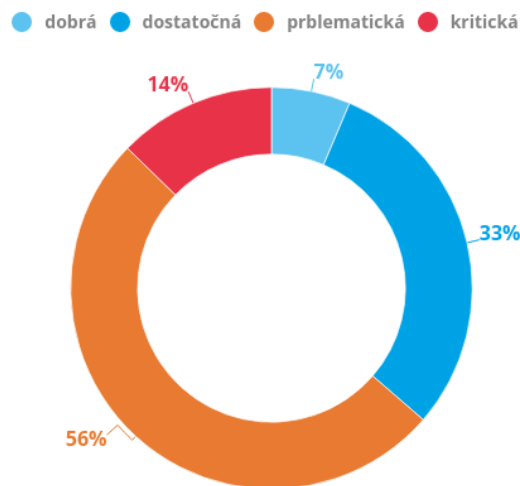
Indikatívny prieskum o situácií regionálnych médií

V tejto súvislosti sme prezentovali aj výsledky vlastného indikatívneho prieskumu, počas ktorého predstavitelia lokálnych, regionálnych a samosprávnych médií, novinári, hovorcovia miest, mestskí poslanci – členovia kultúrnych komisií, poslanci VÚC, akademici, analytici a ďalší experti vyplňali dotazník zameraný na oblasť lokálnej žurnalistiky a špecifickej role samosprávnych médií. Do zisťovania sa zapojilo 77 účastníkov.

V odpovedi na základnú hodnotiacu otázku „Aká je situácia nezávislých lokálnych a regionálnych médií“ necelá polovica (46%) uviedla, že situácia je problematická. Podľa 14 percent účastníkov prieskumu je dokonca kritická. Tretina ju považovala za uspokojivú a iba 7 percent ju označila ako dobrú.

SITUÁCIA NEZÁVISLÝCH LOKÁLNYCH A REGIONÁLNYCH NOVÍN

Ako hodnotíte celkovú situáciu nezávislých súkromných lokálnych/regionálnych médií na Slovensku?

Prieskum TIS, jún 2022, 77 respondentov

Za najväčšie slabiny regionálnych médií účastníci prieskumu označili nízku úroveň kvality spracovania obsahu (46%), absenciu kritickej žurnalistiky (41%), skryté PR a reklamu (40%) a rezignáciu na investigatívne postupy (38%).

Tento druh médií ohrozuje podľa účastníkov prieskumu najmä podfinancovanie redakcií (54%), nedostatok kvalitných personálnych kapacít na trhu (42 percent), ekonomické problémy vlastníkov týchto médií (33%) a problém účastníci prieskumu videli aj v sústredení pozornosti médií na čítanosť a sledovanosť (30%).

Riešenie situácie videli účastníci prieskumu najmä v zatiaľ absentujúcej štátnej podpore (49%), širokej verejnej diskusii upozorňujúcej na význam lokálnej žurnalistiky (42%) a v zvýšení transparentnosti tejto časti mediálneho trhu (32%).

Problémy, príčiny a ich možné riešenia

Vývoj situácie nezávislých regionálnych médií na Slovensku nie je prekvapujúci. V TIS sa nám javí ako logický, dokonca zákonitý. Tlačené regionálne noviny po desaťročiach rozmachu a dvoch dekádach úpadku ocitajú na existenčnej križovatke. Ich dôležitú a nezastupiteľnú úlohu zatiaľ plnohodnotne neprebral žiaden typ tzv. nových médií.

Ako najpravdepodobnejšie sa nateraz javí, že nástupcami sa stanú lokálne/regionálne internetové spravodajské portály, ktoré vznikajú v čoraz väčšej miere. Ich nástup a potrebnú kvalitu komplikuje hľadanie vhodného ekonomického modelu, ktorý by zabezpečil ich prežitie.

V dôsledku zlej ekonomickej situácie vydavateľov sú redakcie personálne poddimenzované, zároveň majú problém získať za neatraktívnu mzdu kvalifikovaných žurnalistov. Dôsledkom toho je klesajúca kvalita obsahu regionálnych novín.

Už takto nepriaznivú situáciu komplikujú ďalšie fenomény. Aj v slovenských regiónoch sa negatívne prejavuje trend elektronizácie, nástup internetu a sociálnych sietí a s tým súvisiaca celosvetová kríza médií. Závažný dopad však má aj rozmach nepredajných inzertných novín, ktoré v regiónoch významne odkrajujú z inzertného koláča.

Najčastejšie ide o tituly distribuované bezplatne do schránok domácností. Menšie množstvo spravodajského, publicistického, či voľnočasového obsahu, ktoré tieto tituly ponúkajú popri inzercii môže saturovať potreby obyvateľstva na poli informovanosti o dianí v regióne.

Nezávislé regionálne noviny však oslabujú aj samosprávne noviny, ktoré sa vo veľkom rozšírili naprieč Slovenskom. Ide o tituly s problematickou kvalitou obsahu, nespĺňajúce základné novinárske štandardy, často však s atraktívnou vizuálnou formou, ktorá vyplýva z nemalých investícií radníc do ich mediálnej politiky.

Hlad po regionálnych informáciách začínajú čoraz viac uspokojovať aj sociálne siete, kde často úspešne pôsobia rôzne záujmové skupiny. Tento mediálny priestor je pritom rovnako ako radničné noviny takmer úplne bez novinárskych pravidiel a mimo akéhokoľvek štátneho dohľadu.

Slovensko sa ocitlo v období, kedy sa mapa regionálnych médií kriticky vybielila, seriózna žurnalistika opúšťa už aj doteraz slabé pozície, pričom uvoľnený priestor obsadzujú často problematickí aktéri. Tento stav je priamym ohrozením demokracie na lokálnej a regionálnej úrovni, pre ktorú je verejná kontrola zo strany nezávislých médií podobne dôležitá ako pre úroveň demokracie na národnej úrovni.

Situáciu, keď viac ako tretinu Slovenska pokrývajú informačné púšte, pokrytie ďalšej tretiny územia nezávislým regionálnym spravodajstvom je problematické, a pri zvyšku je otázkou kvalita poskytovaného spravodajstva TIS považuje za alarmujúcu. Je nevyhnutné zacieliť pozornosť štátnej autority týmto smerom. TIS vidí možnosti pre intervenciu, ktorá by mohla negatívny trend aspoň zmierniť.

Odporúčania
Uplatniť zníženú 10% sadzbu aj na regionálne tlačené médiá
Vytvoriť mechanizmus na podporu nezávislých regionálnych médií, ktorá by mohlo aspoň čiastočne zlepšiť situáciu v regiónoch s nízkym pokrytím kvalitným regionálnym spravodajstvom
Zakotviť v legislatíve rolu samosprávnych médií, udeliť im čiastočne status verejnoprávnych médií a definovať minimálne štandardy pre ich prácu
Vytvoriť nezávislú mediálnu radu, ktorá by mala dohľad nad tlačеныmi médiami, vrátane regionálnych

Štát na podporu tlačéných médií zaradil tieto pre rok 2022 do skupiny tovarov so zníženou sadzbou DPH (na polovičnú úroveň (10%). Daňové zvýhodnenie sa týka iba novín a časopisov vychádzajúcich najmenej štyrikrát týždenne, opatrenie teda obchádza väčšinu regionálne tlače (najčastejšie týždenníkov), ktorá je aj naďalej predávaná so sadzbou 20%. Výhodnejšia sadzba by sa dala rozšíriť aj na voľnopredajné regionálne médiá.

Takáto forma finančnej podpory pre médiá na regionálnej úrovni nie je dostačujúca. Vhodným riešením by bolo vytvorenie štátneho fondu na podporu nezávislých regionálnych médií, ktorý by mohol aspoň čiastočne korigovať nepriaznivú situáciu ohľadom informačných púští a regiónov s problematickým pokrytím.

Vzhľadom k otáznej kvalite časti regionálnych médií tlače by však podpora štátu nemala smerovať iba k existujúcim titulom. Bolo by žiaduce podporiť aj vznik nových mediálnych projektov zameraných na kvalitnú regionálnu žurnalistiku. Vidíme aj priestor pre lepšie zapojenie mediálnych fakúlt slovenských vysokých škôl.

Štátna autorita by tiež mala namieriť pozornosť smerom k radničným novinám, pre ktoré v súčasnosti neplatí akákoľvek regulácia. Okrem legislatívneho zakotvenia radničných novín, ktoré vo viacerých dohľadoch spĺňajú atribúty verejnoprávnych médií, by bol prospešný aj dohľad nad ich fungovaním.

Z nášho pohľadu by mohlo byť riešením zriadenie nezávislej mediálnej rady, ktorá by mala dohľad nad tlačеныmi médiami, vrátane regionálnych a samosprávnych, podobne, ako je to v prípade Rady pre mediálne služby dohliadajúcej primárne na televízne a rozhlasové vysielanie.

Čiastočne túto rolu plní Tlačovo-digitálna rada Slovenskej republiky, ktorá je výkonným orgánom Asociácie na ochranu novinárskej etiky v oblasti etickej samoregulácie novinárov. Podstatou jej činnosti je posudzovanie etických prehreškov novinárov. Nedisponuje žiadnymi efektívnymi pákami vo vzťahu k vydavateľom.

Správa a výskum sú súčasťou projektu *The crisis of local journalism in the V4 countries and the specific role of municipal newspapers in*, ktorý je podporený z Visegrad Fund.

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SLOVENSKO

Transparency International Slovensko

Bajkalská 25

827 18 Bratislava

tel.: 0905 613 779

www.transparency.sk

2022